

Bruselj, 23.5.2018
COM(2018) 413 final

*Limited
Embargo until adoption*

Priporočilo za

PRIPOROČILO SVETA

**v zvezi z nacionalnim programom reform Latvije za leto 2018
in mnenje Sveta o programu Latvije za stabilnost za leto 2018**

Priporočilo za

PRIPOROČILO SVETA

v zvezi z nacionalnim programom reform Latvije za leto 2018

in mnenje Sveta o programu Latvije za stabilnost za leto 2018

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik¹ in zlasti člena 5(2) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije²,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta³,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Komisija je 22. novembra 2017 sprejela letni pregled rasti, ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2018. Pri tem je ustrezno upoštevala evropski steber socialnih pravic, ki so ga 17. novembra 2017 razglasili Evropski parlament, Svet in Komisija. Evropski svet je na zasedanju 22. marca 2018 potrdil prednostne naloge iz letnega pregleda rasti. Komisija je 22. novembra 2017 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja, v katerem Latvije ni opredelila kot ene od držav članic, za katere bo opravljen poglobljen pregled. Komisija je istega dne sprejela tudi priporočilo za priporočilo Sveta glede ekonomske politike euroobmočja, ki ga je Evropski svet potrdil na zasedanju 22. marca 2018. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja sprejel 14. maja 2018.
- (2) Latvija bi morala kot država članica, katere valuta je euro, in zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev v ekonomski in monetarni uniji zagotoviti, da v celoti in

¹ UL L 209, 2.8.1997, str. 1.

² COM(2018) 413 final.

³ P8_TA(2018)0077 in P8_TA(2018)0078.

pravočasno izvede priporočilo o ekonomski politiki za euroobmočje, kot je izraženo v priporočilih spodaj, zlasti v priporočilih 1 in 2.

- (3) Poročilo o državi za Latvijo⁴ za leto 2018 je bilo objavljeno 7. marca 2018. V njem so bili ocenjeni napredek Latvije pri izvajanju priporočil za posamezne države, ki jih je Svet sprejel 11. julija 2017, nadaljnje ukrepanje po priporočilih, sprejetih v prejšnjih letih, in napredek pri doseganju njenih nacionalnih ciljev iz strategije Evropa 2020.
- (4) Latvija je 11. aprila 2018 predložila nacionalni program reform za leto 2018, 16. aprila pa svoj program za stabilnost za leto 2018. Programa sta bila ocenjena istočasno, da bi se upoštevala njuna medsebojna povezanost.
- (5) Ustrezna priporočila za posamezne države so bila obravnavana pri načrtovanju programov evropskih strukturnih in investicijskih skladov za obdobje 2014–2020. Kot je predvideno v členu 23 Uredbe (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta⁵, lahko Komisija od države članice zahteva, da pregleda svoj partnerski sporazum in ustrezne programe ter predlaga njihove spremembe, kadar je to potrebno za podporo izvajanju ustreznih priporočil Sveta. Komisija je zagotovila dodatne podrobnosti o tem, kako bo uporabila to določbo, v smernicah o uporabi ukrepov za povezovanje uspešnosti evropskih strukturnih in investicijskih skladov z dobrim gospodarskim upravljanjem⁶.
- (6) Za Latvijo trenutno velja preventivni del Pakta za stabilnost in rast. V programu za stabilnost za leto 2018 vlada načrtuje poslabšanje nominalnega salda s primanjkljaja v višini 0,5 % BDP v letu 2017 na primanjkljaj v višini 0,9 % BDP tako v letu 2018 kot v letu 2019, preden se bo ta izboljšal na 0,4 % BDP v letih 2020 in 2021. Ta razvoj bo po pričakovanju v skladu s srednjeročnim proračunskim ciljem, tj. strukturnim primanjkljajem v višini 1 % BDP, ter dovoljenimi odkloni na podlagi pokojninske reforme in klavzule o strukturnih reformah v zdravstvenem sektorju. Preračunani[1] primanjkljaj strukturnega salda naj bi se po ocenah povečal z –1,2 % BDP v letu 2017 na –1,7 % BDP v letu 2018, nato pa naj bi se v letu 2019 zmanjšal na –1,5 % BDP. V skladu s programom za stabilnost za leto 2018 se pričakuje, da se bo dolg sektorja država kot odstotek BDP postopoma zmanjšal s 40,1 % BDP v letu 2017 na 36 % BDP do leta 2021. Projekcije rasti BDP v programu se v primerjavi z napovedjo Komisije zdijo izrazito ugodne za leto 2018 in verjetne za leto 2019. Tveganja za proračunski položaj se nagibajo navzdol in so povezana z optimistično napovedjo donosa ukrepov za izboljšanje izpolnjevanja davčnih obveznosti.
- (7) Svet je 11. julija 2017 Latviji priporočil, naj v letu 2018 doseže svoj srednjeročni proračunski cilj ob upoštevanju dovoljenih odstopanj v zvezi z izvajanjem sistemske pokojninske reforme in strukturnih reform, za katere je bil odobren začasni odklon. To je skladno z najvišjo nominalno stopnjo rasti neto primarnih javnofinančnih odhodkov⁷ v višini 6,0 % v letu 2018, kar ustreza dovoljenemu poslabšanju

⁴ SWD(2018) 212 final.

⁵ Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 (UL L 347, 20.12.2013, str. 320).

⁶ COM(2014) 494 final.

⁷ Neto primarne javnofinančne odhodke sestavljajo vsi javnofinančni odhodki brez odhodkov za obresti, odhodkov za programe Unije, v celoti izravnanih s prihodki iz skladov Unije, in nediskrecijskih

strukturnega salda za 0,3 % BDP. Na podlagi pomladanske napovedi Komisije iz leta 2018 obstaja v letu 2018 tveganje znatnega odklona od srednjeročnega proračunskega cilja. Vendar bodo zaradi rezultata, ki je bil za leto 2017 boljši od pričakovanega, tovrstna tveganja v letu 2018 morda nižja. Hkrati orodje za preverjanje verjetnosti, ki temelji na pomladanski napovedi Komisije za leto 2018, kaže visoko stopnjo negotovosti v zvezi z oceno proizvodne vrzeli za Latvijo, ki temelji na skupni metodologiji. Če bodo potrjeni, se bodo ti dejavniki upoštevali v naknadni oceni za leto 2018 spomladi 2019.

- (8) V letu 2019 bi morala Latvija doseči svoj srednjeročni proračunski cilj, pri čemer se upošteva začasno dovoljeno odstopanje v zvezi z izvajanjem strukturne reforme v zdravstvenem sektorju, odobreno za obdobje 2017–2019. To je skladno z najvišjo nominalno stopnjo rasti neto primarnih javnofinančnih odhodkov v višini 4,3 % v letu 2019, kar ustreza zahtevanemu izboljšanju strukturnega salda za 0,4 % BDP. Na podlagi napovedi Komisije iz leta 2018 obstaja tveganje znatnega odklona od navedene zahteve v letu 2019 ter v letih 2018 in 2019 skupaj. Svet na splošno meni, da bi bilo treba z letom 2018 sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev skladnosti z določbami Pakta za stabilnost in rast.
- (9) V Latviji je dohodkovna neenakost visoka. Razmerje med dohodki najbogatejših 20 % gospodinjestev in najrevnejših 20 % je bilo s 6,3 v letu 2017 med najvišjimi v Uniji, ker je porazdelitev prek sistema davčnih olajšav nižja. Latvija je prenovila svoj davčni sistem in povečala progresivnost dohodnine; vendar je davčni primež za zaposlene z nizkimi dohodki še vedno razmeroma visok ter odvrča od formalne zaposlitve. Davčna reforma je omejena v smislu preusmeritve obdavčitve na vire, ki manj škodijo rasti, in doseganja zastavljenega cilja politike glede povečanja deleža davčnih prihodkov v BDP. Nizek delež davčnih prihodkov v BDP omejuje vire za trajnostno zagotavljanje javnih storitev in socialne vključenosti. Potencial prihodkov iz obdavčitve premoženja in kapitala ni dovolj izkoriščen v primerjavi z drugimi državami EU. Kljub določenemu napredku v boju proti davčnim utajam ostaja izpolnjevanje davčnih obveznosti velik izziv.
- (10) Slabosti mreže socialne varnosti se odražajo v visokem deležu ljudi, ki jih ogroža revščina ali socialna izključenost, ter nakazujejo na izzive na področju minimalnega dohodka, pokojnin in vključevanja invalidov. Stopnja revščine med invalidi in starejšimi se v zadnjih letih povečujejo in so med najvišjimi v Evropi. Reforma ravni minimalnega dohodka, napovedana leta 2014, ni bila izvedena, kar negativno vpliva na najrevnejša gospodinjstva. Zadostnost prejemkov socialne pomoči se je le nekoliko povečala in še vedno ostaja nizka. Minimalne starostne pokojnine se niso povišale od leta 2006. Delež oseb, ki se soočajo s hudo stanovanjsko prikrajšanostjo, je med najvišjimi v Evropi, prav tako ni dovolj socialnih stanovanj.
- (11) Trg dela se krči zaradi negativnega demografskega razvoja in izseljevanja. Medtem ko rast zaposlovanja postaja omejena zaradi upadanja delovne sile, se priložnosti za zaposlitev razlikujejo med regijami in glede na znanja in spretnosti. Reforma učnega programa v poklicnem izobraževanju in usposabljanju, namenjena prilagoditvi izobraževanja sodobnim zahtevam po znanjih in spretnostih, napreduje. Vendar bodo

sprememb pri odhodkih za denarna nadomestila za brezposelnost. Nacionalno financirane bruto investicije v osnovna sredstva so zglajene na obdobje štirih let. Diskrecijski ukrepi na strani prihodkov ali zakonsko določena povečanja prihodkov so vračunani. Enkratni ukrepi na strani prihodkov in na strani odhodkov so pobotani.

potrebna nadaljnja prizadevanja za popolno izvedbo reforme in povečanje udeležbe tako v začetnem kot nadaljevalnem poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Država je začela izvajati nov pristop k učenju skozi delo, pri katerem sodelujejo socialni partnerji in podjetja. Vendar je v ta program vpisanih le malo študentov. Udeležba odraslih v izobraževanju se je le rahlo povečala, udeležba brezposelnih v aktivnih ukrepih zaposlovanja pa je nižja kot v večini drugih držav članic. To je razlog za zaskrbljenost ob upoštevanju visoke stopnje brezposelnosti med nizko usposobljenimi osebami. V širšem kontekstu je krepitev sposobnosti socialnih partnerjev pomembna za spodbujanje njihovega sodelovanja.

- (12) Država izvaja reforme zdravstvenega sektorja. Povečano financiranje zdravstva naj bi odpravilo nekatere omejitve dostopa, povezane z letnimi omejitvami storitev in dolgimi čakalnimi vrstami. Vendar javno financiranje zdravstva ostaja krepko pod povprečjem EU in država mora še izvesti ukrepe za izboljšanje učinkovitosti, vključno z učinkovitimi preventivnimi ukrepi, racionalizacijo bolnišničnega sektorja, krepitvijo dejavnosti primarnega zdravstvenega varstva in prizadevanjem za upravljanje kakovosti. Rezultati na področju zdravstva so razmeroma slabi, poleg tega številni ne morejo pravočasno dostopati do cenovno dostopne zdravstvene oskrbe. Visok delež samoplačniških storitev in razdelitev zdravstvenih storitev na dva dela (polna oskrba in minimalna oskrba) lahko poslabša dostop nekaterim skupinam in negativno vpliva na rezultate na področju zdravstva.
- (13) Pomanjkljivosti v kakovosti pravne ureditve ter nizka učinkovitost in uspešnost javne uprave negativno vplivajo na poslovno okolje. Vlada je leta 2016 predstavila ambiciozen načrt reform za racionalizacijo in izboljšanje profesionalnosti javnega sektorja, katerih cilj je večja učinkovitost z zmanjšanjem števila zaposlenih in centralizacijo podpornih funkcij, okrepitev plačil na podlagi uspešnosti in večja preglednost. Vendar je ta načrt omejen na centralno državo kljub dejstvu, da je precejšnje izboljšanje učinkovitosti mogoče doseči tudi na občinski ravni. Podjetja v državni lasti, ki predstavljajo precejšen delež gospodarstva, se koordinirajo na ravni vlade. Medtem ko za podjetja v lasti enot centralne ravni države velja okvir za centralizirano korporativno upravljanje, pa ostajajo pristanišča in podjetja v lasti občin zunaj tega mehanizma.
- (14) Korupcija še naprej ovira latvijsko poslovno okolje, preprečevanje navzkrižja interesov ostaja togo in formalistično. Odlaganje sprejetja zakonodaje o zaščiti prijaviteljev nepravilnosti škodljivo vpliva na odgovornost in učinkovitost javne uprave. Uredba o postopkih zaradi insolventnosti je bila v zadnjih letih precej okrepljena ter je omejila možnosti za zlorabo. Vendar je sodni svet spodbudil preiskavo obtožb o preteklih zlorabah v sistemu obravnave insolventnosti s pregledom nekaterih zadev. Priporočil je izboljšanje ocenjevanja kvalifikacij sodnikov in pregled obstoječih disciplinskih ukrepov.
- (15) Latvijske banke, ki poslujejo s strankami, ki niso rezidenti, so izpostavljene visokemu tveganju pranja denarja. To ustvarja izzive za integriteto finančnega sistema, škodi njegovemu ugledu ter negativno vpliva na naložbe in gospodarsko rast. Država je nedavno okrepila okvir za boj proti pranju denarja; za dosego trajnostnega izboljšanja bi bila potrebna neprekinjena prizadevanja. Latvija je nedavno sprejela zakon, katerega namen je močno omejiti izpostavljenost latvijskega finančnega sektorja tveganjem pranja denarja. Ključni elementi so izboljšanje izmenjave informacij med finančnimi institucijami in organi pregona ter omejevanje transakcij z navideznimi podjetji. Država bo morala spremljati posledice in učinkovitost tega zakona.

- (16) V okviru evropskega semestra 2018 je Komisija izvedla izčrpno analizo ekonomske politike Latvije in jo objavila v poročilu o državi za leto 2018. Prav tako je ocenila program za stabilnost za leto 2018 in nacionalni program reform za leto 2018 ter ukrepanje po priporočilih, ki jih je Latvija prejela v prejšnjih letih. Glede na to, da je treba okrepiti splošno ekonomsko upravljanje Unije z vključitvijo prispevka na ravni EU v prihodnje nacionalne odločitve, Komisija pri tem ni upoštevala le pomena teh programov za vzdržno fiskalno in socialnoekonomsko politiko v Latviji, ampak tudi njihovo skladnost s pravili in smernicami EU.
- (17) Svet je ob upoštevanju te ocene preučil program za stabilnost za leto 2018, njegovo mnenje⁸ pa je izraženo zlasti v priporočilu 1 –

PRIPOROČA, da Latvija v letih 2018 in 2019 ukrepa tako, da:

1. V letu 2019 doseže srednjeročni proračunski cilj ob upoštevanju odstopanj, povezanih z izvajanjem strukturnih reform, za katere je odobren začasni odklon. Zniža obdavčitev oseb z nizkimi dohodki s preusmeritvijo obdavčitve na druge vire, zlasti kapital in premoženje, ter z izboljšanjem izpolnjevanja davčnih obveznosti.
2. Izboljša ustreznost socialne pomoči za osebe pod pragom minimalnega dohodka, minimalnih starostnih pokojnin ter dohodkovne podpore za invalide. Poveča ustreznost poklicnega izobraževanja in usposabljanja za trg dela ter spodbuja izpopolnjevanje nizko usposobljenih delavcev in iskalcev zaposlitve. Poveča dostopnost, kakovost in stroškovno učinkovitost zdravstvenega sistema.
3. Okrepi učinkovitost javnega sektorja, zlasti lokalnih organov in podjetij v državni lasti. Okrepi odgovornost javne uprave z zaščito prijaviteljev nepravilnosti, preprečevanjem navzkrižij interesov in spremljanjem rezultatov potekajočega ocenjevanja preteklih postopkov zaradi insolventnosti.

V Bruslju,

*Za Svet
Predsednik*

⁸ V skladu s členom 5(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97.